

Studenten aan lerarenopleidingen

Factsheet | januari 2019

In de afgelopen vijf jaar is het aantal Amsterdamse studenten dat een lerarenopleiding volgt met ruim 9% afgenomen. Deze daling is het sterkst voor opleidingen om docent in het primair onderwijs en speciaal onderwijs te worden (-25%). Naast het totaal aantal Amsterdamse studenten, is de instroom van eerstejaars studenten en gediplomeerden ook gedaald. De diversiteit naar migratieachtergrond bij opleidingen tot leraar in het voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken neemt toe. Daarnaast is de diversiteit aan Amsterdamse lerarenopleidingen in vergelijking met Nederland relatief groot. Amsterdamse studenten die een docentenopleiding volgen zijn ouder dan gemiddeld in Nederland.

Amsterdam heeft, net als andere delen van Nederland, te maken met een tekort aan leraren. Om te kunnen bepalen op welke manier de gemeente hier iets in kan betekenen brengt de afdeling Onderwijs, Jeugd en Zorg (OJZ) samen met Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS) de huidige situatie wat betreft Amsterdamse docenten in beeld. In deze factsheet wordt er ingezoomd op de Amsterdamse studenten.

Methode

Met behulp van microdatabestanden van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is de groep studenten die een lerarenopleiding volgt inzichtelijk gemaakt. De lerarenopleidingen zijn verdeeld in twee categorieën:

- leraar primair onderwijs en speciaal onderwijs;
- leraar voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken

Er is over een periode van vijf jaar (2013 tot en met 2017) gekeken naar het aantal ingeschreven studenten, eerstejaarsstudenten en gediplomeerden. Aan deze groepen zijn persoonskenmerken (geslacht, leeftijd, etniciteit, stadsdeel) en de vorm van de opleiding (voltijd, deeltijd, duaal) gekoppeld om een beter beeld te geven van de samenstelling van studenten die een lerarenopleiding volgen.

In deze factsheet zullen vooral uitkomsten worden besproken die opvallend zijn, bijvoorbeeld als er door de jaren heen een verandering is waargenomen, bepaalde groepen erg van elkaar verschillen of Amsterdam in vergelijking met de andere G4 steden en heel Nederland andere trends laat zien.

Context Amsterdamse studenten

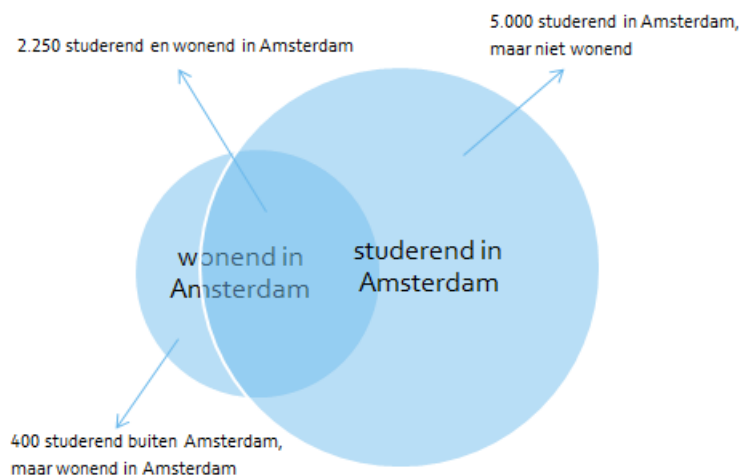
In Amsterdam zijn er acht (deel)instellingen waar studenten een docentenopleiding kunnen volgen. Het gaat om de volgende acht instellingen: Hogeschool van Amsterdam(HvA), Hogeschool IPABO Amsterdam Alkmaar, Hogeschool INHOLLAND Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, Vrije Universiteit, UvA, Hanzehogeschool Groningen, Hogeschool Utrecht. Bij de laatste twee instellingen gaat het om een onderwijslocatie die in Amsterdam is gevestigd. De vestiging van de Hanzehogeschool Groningen biedt een opleiding aan tot docent theater onderwijs en op de vestiging van de Hogeschool Utrecht wordt een opleiding tot docent speciaal onderwijs aangeboden.

Amsterdamse studenten zijn studenten die in Amsterdam wonen en een docentenopleiding volgen en studenten die een docentenopleiding volgen aan een van de Amsterdamse instellingen¹. Er kunnen drie groepen worden onderscheiden:

- studenten die in Amsterdam wonen en studeren;
- studenten die buiten Amsterdam wonen en in Amsterdam studeren;
- studenten die in Amsterdam wonen en buiten Amsterdam studeren.

Voor de vergelijking met de andere G4 steden zijn de studenten op dezelfde manier berekend. Als er bijvoorbeeld wordt gesproken over Haagse studenten dan gaat het om studenten die in Den Haag wonen en een docentenopleiding volgen en studenten die een docentenopleiding volgen aan een van de Haagse instellingen. Het is dus mogelijk dat bepaalde studenten dubbel worden meegenomen. Een student die in Amsterdam woont en een opleiding volgt aan een Haagse instelling is bij de vergelijking zowel een Amsterdamse student als een Haagse student.

Figuur 1 Venndiagram definitie Amsterdamse studenten

¹ Voor de gediplomeerden is het alleen mogelijk om een selectie te maken van studenten die in Amsterdam wonen, specifieke instellingsvestigingsgegevens ontbreken

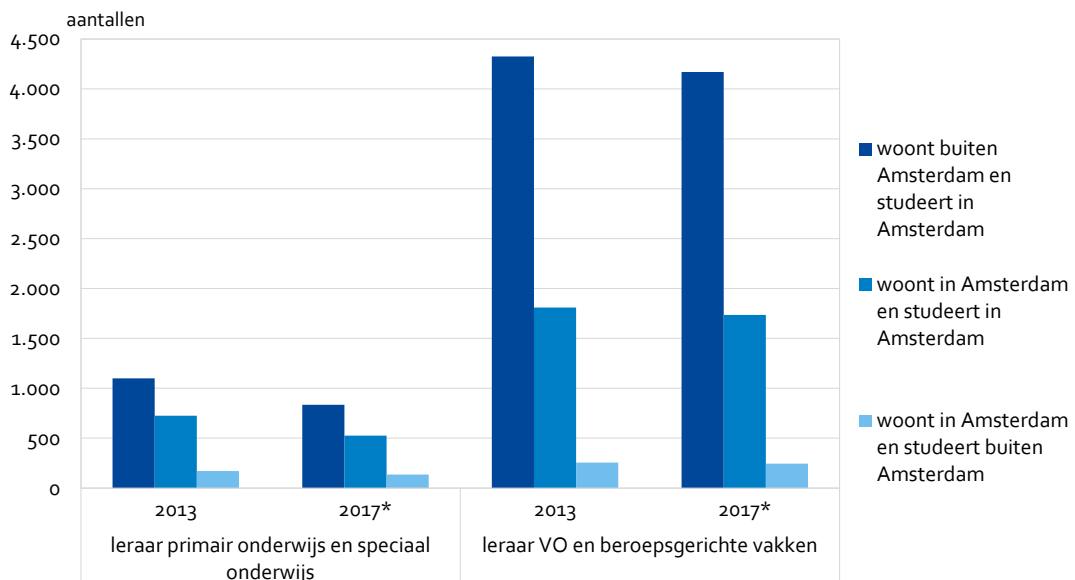
De meeste studenten aan Amsterdamse instellingen wonen niet in Amsterdam

In 2017 deden in totaal 7.650 studenten een docentenopleiding aan een Amsterdamse instelling. Ruim 2.250 van deze studenten wonen in Amsterdam. Bij deze groep studenten is in de afgelopen vijf jaar een daling te zien in opleidingen om docent in het primair en speciaal onderwijs te worden en ook een lichte daling in opleidingen tot leraar in het voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken.

De overige 5.000 studenten die een docentenopleiding aan een Amsterdamse instelling volgen wonen buiten Amsterdam. Ook bij deze groep studenten is er de afgelopen vijf jaar een daling te zien in opleidingen om docent in het primair en speciaal onderwijs te worden en een lichte daling in opleidingen tot leraar in het voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken.

Het aantal studenten dat in Amsterdam woont en buiten Amsterdam studeert is de afgelopen vijf jaar redelijk stabiel gebleven met ongeveer 400 studenten. Deze groep is ongeveer 15% van de totale groep van studenten die in Amsterdam wonen en een lerarenopleiding volgen.

Figuur 2 Aantal Amsterdamse studenten die een docentenopleiding volgen naar richting onderwijs, 2013 en 2017

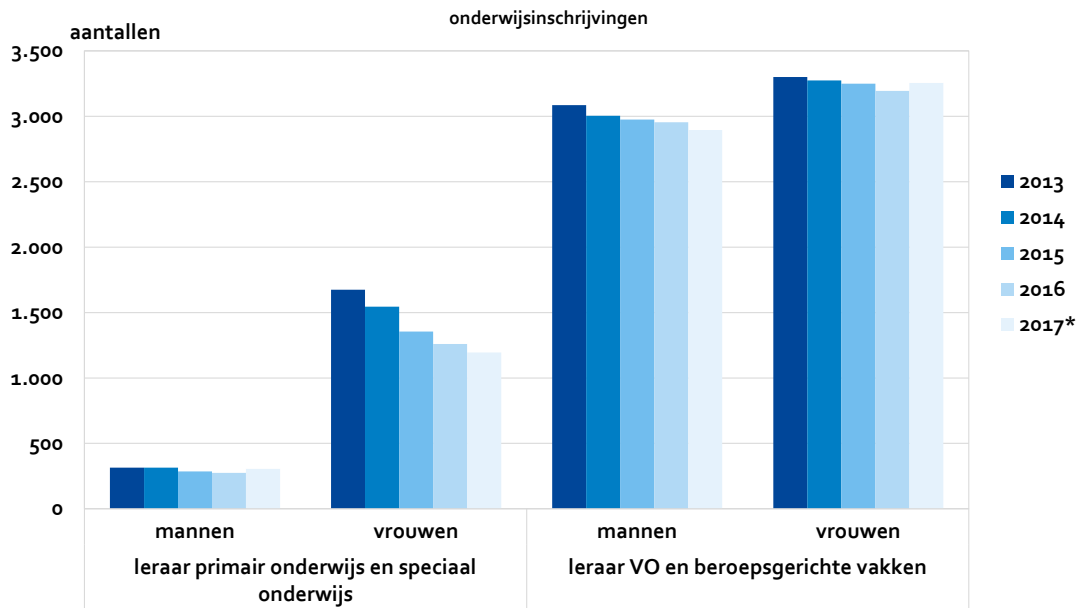

bron: CBS, bewerking OIS

Aantal Amsterdamse studenten voor het primair en speciaal onderwijs daalt

Het aantal Amsterdamse studenten dat een docentenopleiding volgt is de afgelopen vijf jaar flink gedaald; van 8.400 studenten in 2013, naar 7.650 studenten in 2017 (-8,6%). Deze daling is vooral te zien bij opleidingen om docent in het primair en speciaal onderwijs te worden, deze opleidingen zijn met een kwart gedaald. Het aantal Amsterdamse studenten dat een opleiding volgt tot leraar voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken is in de afgelopen vijf jaar licht gedaald met ongeveer 200 studenten (-3,6%). Deze daling is vooral te zien bij de mannelijke studenten.

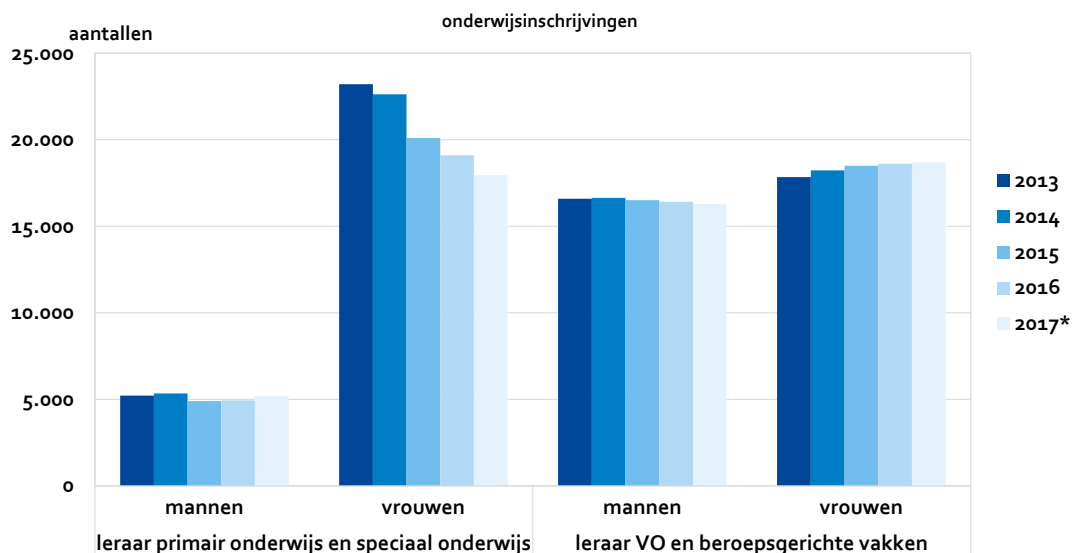
Figuur 3 Aantal Amsterdamse studenten naar geslacht en richting onderwijs die een docentenopleiding volgen, 2013-2017

bron: CBS, bewerking OIS

In heel Nederland is hetzelfde patroon terug te zien voor lerarenopleidingen in het primair en speciaal onderwijs. Dit is door de jaren heen het sterkst gedaald, vooral in 2015 en bij de vrouwelijke studenten. De sterke daling in 2015 wordt toegeschreven aan de aangescherpte toelatingseisen². In tegenstelling tot de Amsterdamse studenten, is het aantal studenten in heel Nederland dat een opleiding volgt tot leraar voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken redelijk stabiel gebleven.

Figuur 4 Aantal studenten naar geslacht en richting onderwijs die een docentenopleiding volgen in Nederland, 2013-2017

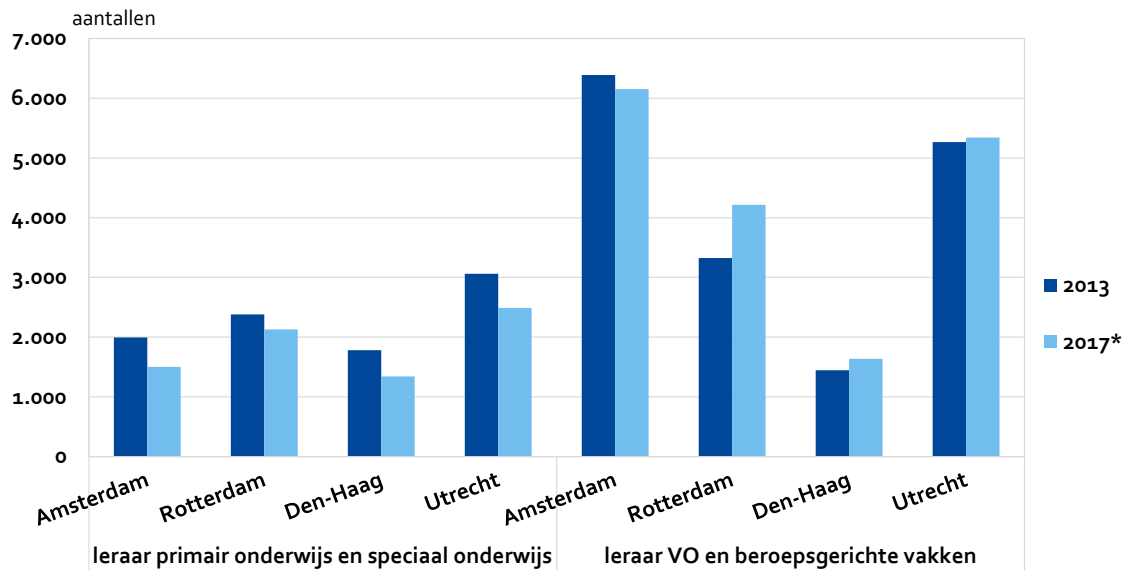

bron: CBS, bewerking OIS

In Utrecht (-6%) en Den-Haag (-7,3%) is ook een daling te zien van het aantal studenten die een docentenopleiding volgen in de afgelopen vijf jaar, vooral voor opleidingen als leraar in het primair en speciaal onderwijs. Voor Utrechtse studenten is dit aantal met 19% gedaald en voor Haagse studenten met ongeveer een kwart. Het aantal Rotterdamse studenten dat een opleiding als leraar in het primair en speciaal onderwijs volgt is ook gedaald met ongeveer 10%, echter is het aantal Rotterdamse studenten dat een opleiding volgt tot leraar voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken met ruim een kwart gestegen.

² Arbeidsmarktanalyse Primair Onderwijs 2017

Figuur 5 Aantal studenten in de G4 naar richting onderwijs, 2013 en 2017

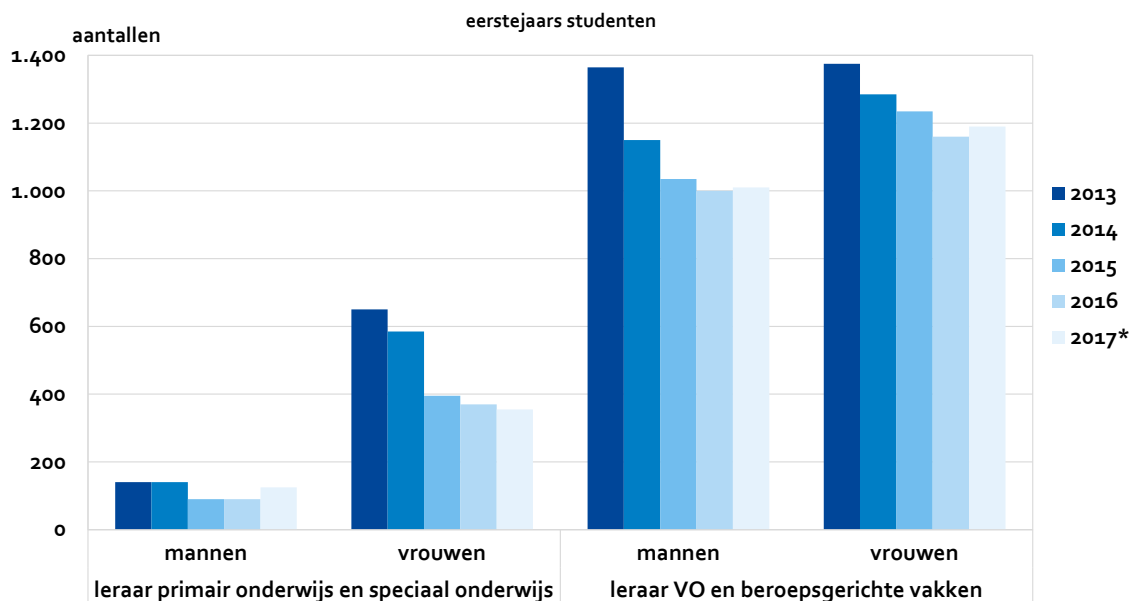

bron: CBS, bewerking OIS

Instroom van Amsterdamse eerstejaars studenten daalt ook

De instroom van Amsterdamse eerstejaars studenten die een docentenopleiding volgen is de afgelopen vijf jaar ook flink gedaald; van 3.500 studenten in 2013, naar 2.700 studenten in 2017 (-24%). Ook hier is de daling het grootst bij de (vrouwelijke) studenten die een opleiding volgen tot leraar in het primair en speciaal onderwijs (-39%). Daarnaast is er ook een sterke daling (-20%) te zien bij de instroom van Amsterdamse eerstejaars studenten die een opleiding volgen tot leraar in het voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken, vooral bij de mannen (-26%).

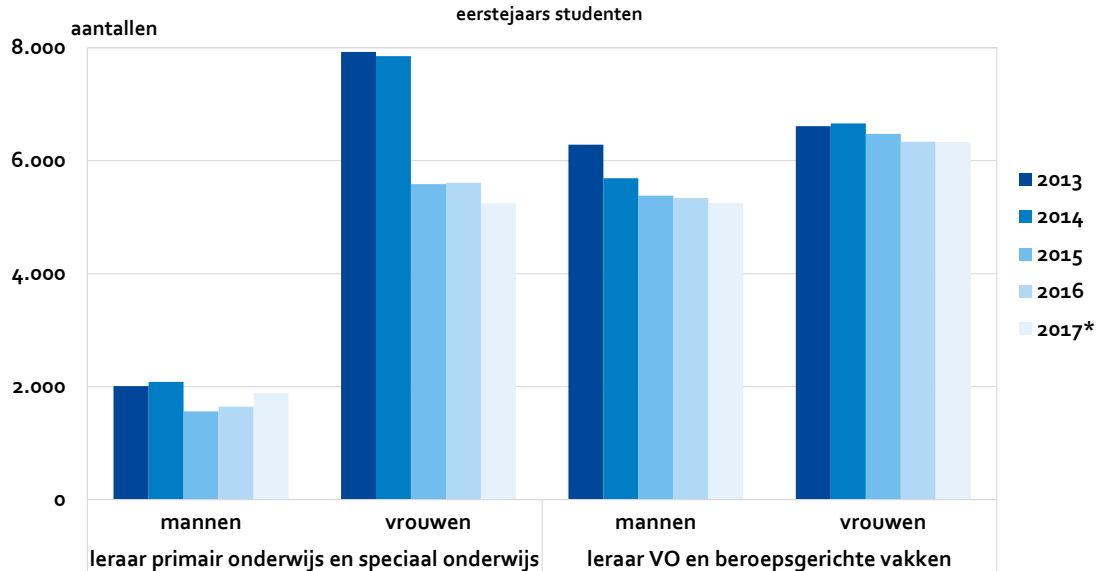
Figuur 6 Aantal Amsterdamse eerstejaars studenten naar geslacht en richting onderwijs die een docentenopleiding volgen, 2013-2017

bron: CBS, bewerking OIS

Ook in Nederland is het aantal eerstejaars studenten het sterkst gedaald voor opleidingen tot leraar in het primair onderwijs en speciaalonderwijs. Deze daling vond plaats in 2015 met ruim 2.800 eerstejaars studenten minder dan in 2013 en 2014. In tegenstelling tot Amsterdamse studenten, is de landelijk daling van eerstejaars studenten die een opleiding volgen tot leraar in het voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken minder sterk; dit is in de afgelopen vijf jaar met 10% gedaald en in Amsterdam is dit 20%.

Figuur 7 Aantal eerstejaars studenten naar geslacht en richting onderwijs die een docentenopleiding volgen in Nederland, 2013-2017

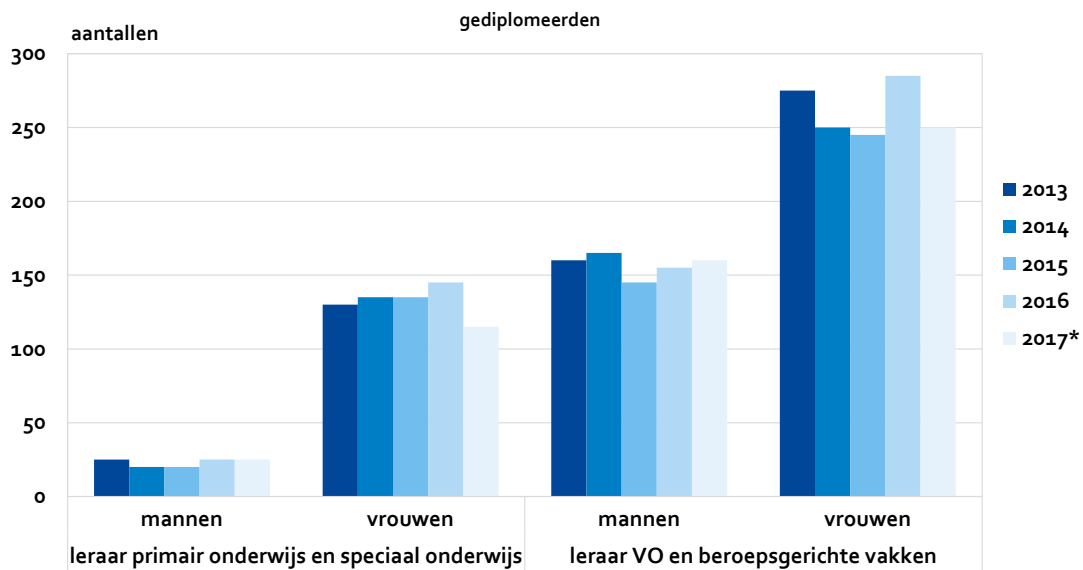
bron: CBS, bewerking OIS

In tegenstelling tot Amsterdam, is de daling van eerstejaars studenten in de andere G4 steden iets minder sterk. In Utrecht is dit de afgelopen vijf jaar gedaald met 19% en in Den Haag met 15%. In Rotterdam is de daling met 12% (de helft van Amsterdam) het minst sterk van de G4 steden. Voor de andere G4 steden geldt ook dat de daling het sterkst is voor lerarenopleidingen in het primair onderwijs en speciaal onderwijs.

Aantal gediplomeerden die in Amsterdam wonen redelijk stabiel

Hoewel het aantal ingeschreven Amsterdamse studenten aan lerarenopleidingen flink is afgenomen, is het aantal gediplomeerden dat in Amsterdam woont de afgelopen vijf jaar redelijk stabiel gebleven. De meeste studenten behalen hun diploma binnen vijf tot acht jaar na inschrijving. Hierdoor is het effect van de verminderde instroom op het aantal gediplomeerden nog niet zichtbaar. Per jaar halen gemiddeld 150 studenten een diploma om les te geven in het primair onderwijs of speciaal onderwijs. Verder halen gemiddeld 420 studenten een diploma "leraar voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken". In 2016 lag het aantal gediplomeerden relatief iets hoger dan de andere jaren. In de andere G4 steden is het aantal gediplomeerden in de afgelopen vijf jaar ook redelijk stabiel gebleven.

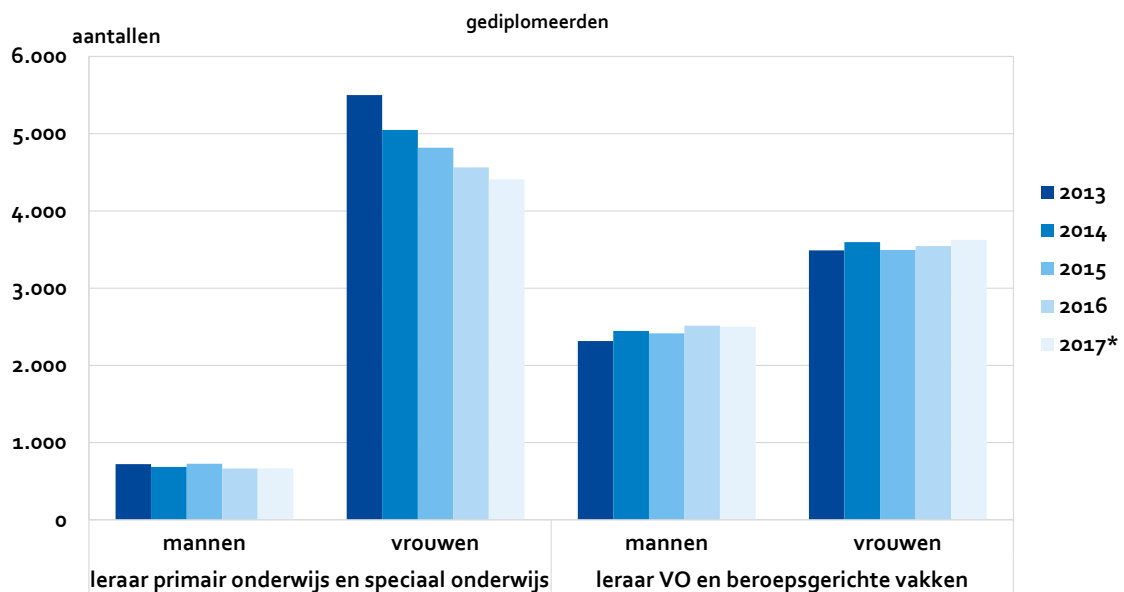
Figuur 8 Aantal gediplomeerde Amsterdammers naar geslacht en richting onderwijs, 2013-2017

bron: CBS, bewerking OIS

Het aantal gediplomeerden voor docentenopleidingen in het primair en speciaal onderwijs is in Nederland de laatste vijf jaar gedaald van 6.200 gediplomeerden in 2013 naar 5.100 gediplomeerden in 2017. Deze ontwikkeling is vergelijkbaar met de ontwikkeling van het aantal studenten (paragraaf 1.1). Daarnaast is het aantal gediplomeerden dat een eerste- of tweedegraads lesbevoegdheid halen juist iets gestegen in de afgelopen vijf jaar (+5,5%).

Figuur 9 Aantal gediplomeerden in Nederland naar geslacht en richting onderwijs, 2013-2017

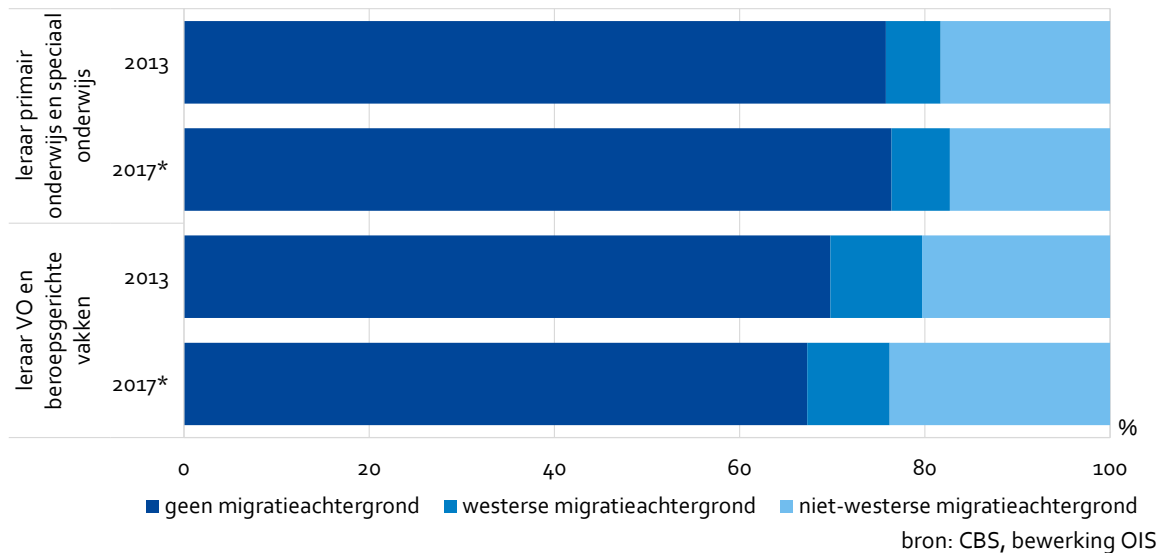
bron: CBS, bewerking OIS

Opleidingen in Amsterdam en Rotterdam zijn het meest divers

De diversiteit naar migratieachtergrond is het grootst voor opleidingen tot leraar in het voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken; in 2017 heeft ongeveer een derde van de Amsterdamse studenten een westerse of niet-westerse migratieachtergrond. De opleidingen tot leraar in het primair onderwijs en speciaal onderwijs zijn minder divers (24%). In de afgelopen vijf jaar is het percentage Amsterdamse studenten aan lerarenopleidingen met een niet-westerse migratieachtergrond licht toegenomen; van 20% in 2013 naar 23% in 2017.

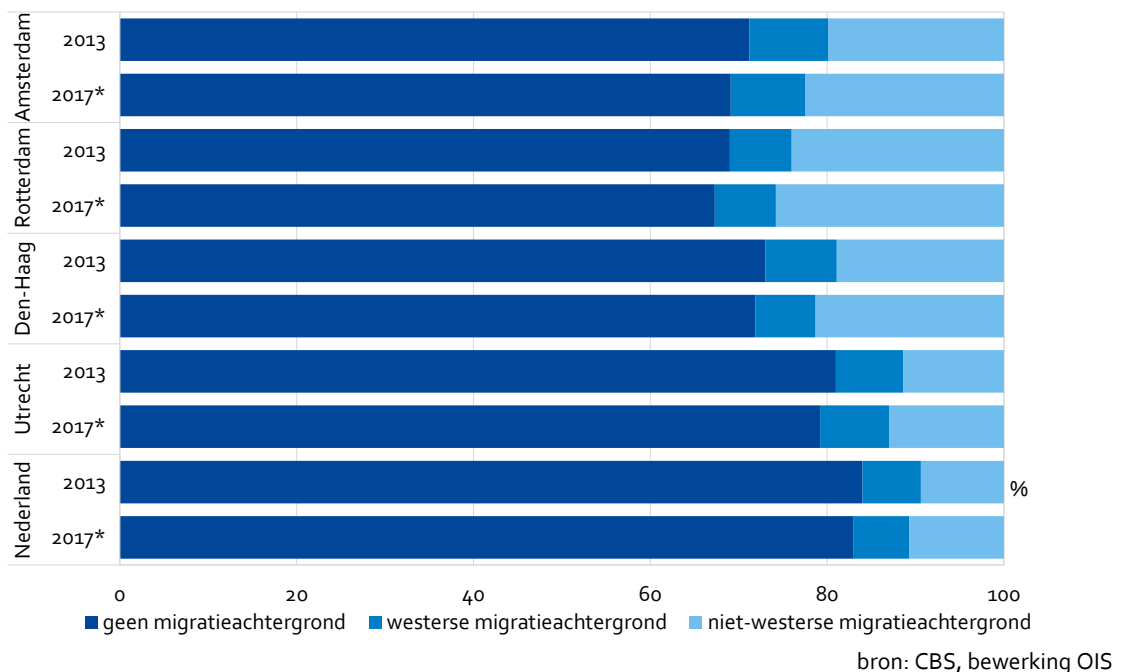
Deze stijging in aantal studenten met een niet-westerse migratieachtergrond heeft vooral plaatsgevonden bij de opleidingen tot leraar in het voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken. Het aandeel Amsterdamse studenten met een westerse migratieachtergrond (8,5%) is in de afgelopen vijf jaar redelijk stabiel gebleven.

Figuur 10 Diversiteit naar migratieachtergrond Amsterdamse studenten naar richting onderwijs, 2013 en 2017

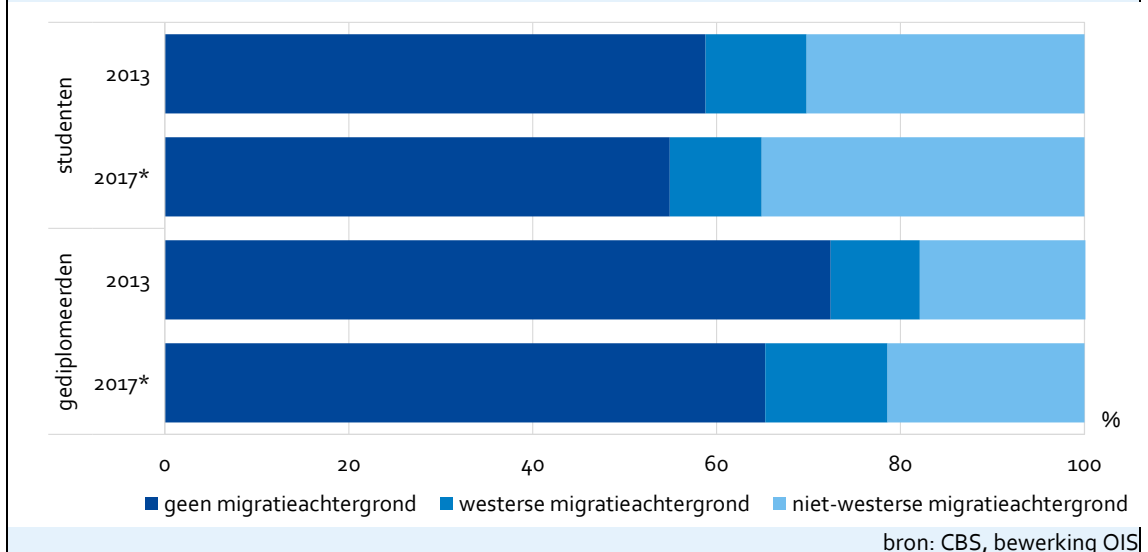
In vergelijking met de diversiteit in Nederland en de andere G4 steden, is de diversiteit van Amsterdamse studenten op Rotterdam na, groter. In de andere G4 steden is in de afgelopen vijf jaar ook een lichte stijging te zien in het aandeel studenten met een niet-westerse migratieachtergrond, maar in heel Nederland is dit met 10% redelijk stabiel gebleven de afgelopen vijf jaar.

Figuur 11 Diversiteit naar migratieachtergrond onder studenten in Nederland, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht, 2013 en 2017

In dit kader wordt er ingezoomd op de diversiteit naar migratieachtergrond van de gediplomeerden en hoe dit verschilt van de totale groep ingeschreven studenten. Omdat voor de gediplomeerde Amsterdamse studenten alleen de studenten worden meegenomen die in Amsterdam wonen, vergelijken we deze groep met enkel de studenten die in Amsterdam wonen. Hierdoor verschillen de percentages met de hierboven besproken figuren. Wat opvalt, is dat de diversiteit van studenten die een diploma hebben gehaald lager ligt dan de totale groep studenten. Gedurende de opleiding vallen er dus studenten uit met een migratieachtergrond, waardoor de diversiteit van de gediplomeerden lager is dan het aantal ingeschreven studenten. In 2017 was het aandeel studenten met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond die wonen in Amsterdam 45% terwijl maar een op de drie gediplomeerden een westerse of niet-westerse migratieachtergrond heeft. De diversiteit van gediplomeerden die in Amsterdam wonen is door de jaren heen wel toegenomen en waarschijnlijk zal dit de komende jaren verder toenemen, omdat de diversiteit van de totale groep studenten ook toeneemt.

Figuur 12 Diversiteit naar migratieachtergrond onder gediplomeerden die in Amsterdam wonen, 2013 en 2017*

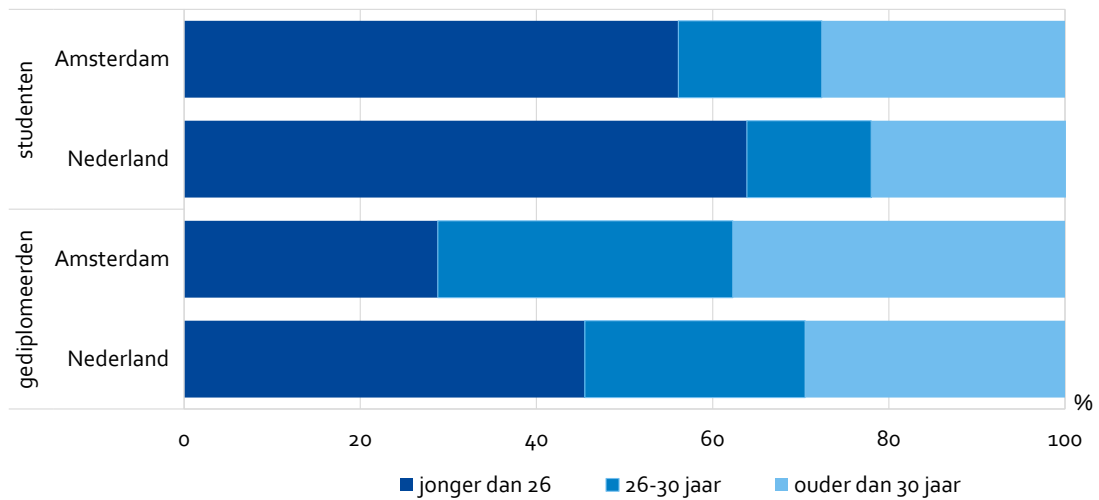

Amsterdamse studenten en gediplomeerden gemiddeld ouder dan in Nederland

In 2017 is 56% van de Amsterdamse studenten jonger dan 26 jaar en 16% is tussen de 26 en 30 jaar. Ruim 28% van de Amsterdamse studenten is ouder dan 30 jaar. Vergeleken met de landelijke verdeling heeft Amsterdam relatief minder jonge studenten en meer oude studenten aan docentenopleiding. In Nederland is het aandeel studenten jonger dan 26 jaar relatief groter en het aandeel studenten ouder dan 26 jaar relatief kleiner dan het aandeel Amsterdamse studenten.

Bij de leeftijdsverdeling van de studenten die een diploma hebben behaald is hetzelfde patroon te zien. Gediplomeerde studenten die in Amsterdam wonen zijn relatief ouder dan gemiddeld in Nederland. In 2017 is meer dan de helft (46%) van de gediplomeerden in Nederland jonger dan 26 jaar, terwijl dit aandeel in Amsterdamse instellingen lager is (29%). Daarnaast is 30% van de gediplomeerden in Nederland ouder dan 30, voor studenten die in Amsterdam wonen is dit 38%.

Figuur 13 Leeftijdverdeling studenten en gediplomeerden in Nederland en Amsterdam, 2017

bron: CBS, bewerking OIS

Hierboven werd besproken dat studenten aan Amsterdamse instellingen ouder zijn dan gemiddeld in Nederland. Gerelateerd hieraan zien we dat er in Amsterdam ook vaker een deeltijd opleiding wordt gevolgd dan in Nederland. Dit is in de afgelopen vijf jaar stabiel gebleven en nauwelijks veranderd. De leeftijd van een student hangt in heel Nederland samen met het type onderwijs dat wordt gevolgd: oudere studenten volgen vaker een deeltijd opleiding. In 2017 volgden alle studenten jonger dan 20 jaar een voltijd opleiding. Van de studenten tussen de 20 en 25 jaar was dit aandeel 90% en voor studenten tussen de 26 en 30 jaar was dit de helft (50%). Slechts 14% van de studenten ouder dan 30 jaar volgen een voltijd opleiding.

Bijlage technische verantwoording

Als basis heeft OIS de onderwijsinschrijvingsbestanden en diplomabestanden van het CBS gebruikt. In de inschrijvingsbestanden staan alle inschrijvingen van leerlingen en studenten in heel Nederland. Voor dit onderzoek zijn alle studenten in het hoger onderwijs (HO) meegenomen, waaronder het hoger beroepsonderwijs (HBO) en wetenschappelijk onderwijs (WO). Het diplomabestand bevat alle diploma's van studenten in het hoger onderwijs, in een studiejaar. Voor beide bronnen zijn vijf aparte bestanden gebruikt van de schooljaren 2013/'14, 2014/'15, 2015/'16, 2016/'17 en 2017/'18. De gegevens van het schooljaar 2017/'18 zijn voorlopige tellingen en van de voorgaande jaren gaat het om definitieve tellingen. Aan deze bestanden zijn verschillende persoonskenmerken gekoppeld om uitspraken te doen over de samenstelling van de studenten, namelijk geslacht, leeftijd, etniciteit en woonplek. Voor deze persoonskenmerken zijn twee bestanden gebruikt met data uit de gemeentelijk bevolkingsregisters (GBAPERSOONTAB en GBAADRESOBJECTBUS).

Selectie docentenopleiding en studenten

De onderwijsinschrijvingsbestanden en diplomabestanden zijn met behulp van een opleidingsnummer gekoppeld aan de studierichting van de verschillende opleidingen. Er is als eerst een selectie gemaakt van de hoofdgroep "onderwijs". Hierbinnen vielen echter ook opleidingen als "pedagogiek" en "onderwijskunde". Daarom is ervoor gekozen om extra selecties te maken en alleen de opleidingen mee te nemen die de studenten opleiden tot docent. Deze opleidingen zijn onderverdeeld in twee categorieën: primair onderwijs en speciaal onderwijs en leraar voortgezet onderwijs en beroepsgerichte vakken. In de tweede categorie zitten alle opleiding voor een eerste- of tweedegraads lesbevoegdheid, waarmee les kan worden gegeven in het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs.

Voor de onderwijsinschrijvingen van Amsterdamse studenten is ervoor gekozen om een selectie te maken van studenten die in Amsterdam wonen en een docentenopleiding volgen en daarnaast zijn ook alle studenten meegenomen die aan een Amsterdamse instelling studeren. Voor de vergelijking met de andere G4 steden zijn de studenten op dezelfde manier berekend. In de inschrijvingsbestanden staan naast de BRIN-codes ook de vestigingsnummers van de instellingen waar de studenten staan ingeschreven. Met deze twee variabelen is het mogelijk om te achterhalen op welke instellingen een student staat ingeschreven (BRIN-code) en in welke gemeente de instelling is gevestigd (vestigingsnummer). In het Hoger Onderwijs hebben veel instellingen namelijk verschillende vestigingen in het land. In de diplomabestanden staan echter alleen BRIN-codes voor de gediplomeerden, zonder het vestigingsnummer. Voor de gediplomeerden is het hierdoor niet mogelijk om te achterhalen in welke gemeente zij hun diploma hebben behaald. Om deze reden is er voor een andere selectie gekozen om uitspraken te doen over Amsterdamse studenten die een diploma hebben gehaald, namelijk alleen of de student in Amsterdam woont.

Berekening eerstejaars studenten

Het aantal eerstejaars studenten voor docentenopleidingen is berekend door te kijken of de ingeschreven studenten die in het bestand van het huidige schooljaar ook al voorkwamen in het bestand van het jaar ervoor. Als dit niet het geval was zijn zij gelabeld als eerstejaars studenten. Daarnaast is er ook gekeken welke opleiding zij het jaar ervoor volgde. Als het opleidingsnummer van het vorige schooljaar niet overeenkwam met het opleidingsnummer van het huidige schooljaar zijn zij ook als eerstejaars student beschouwd.

Colofon

Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)
Oudezijds Voorburgwal 300
1012 GL Amsterdam
Telefoon: 020 251 0333
www.ois.amsterdam.nl

Auteurs

Soufyan Ahamiane
S.Ahamiane@amsterdam.nl

Directie Onderwijs, Jeugd en Zorg (OJZ)
Jodenbreestraat 25
1011 NH Amsterdam
Telefoon: 14 020

Merel van der Wouden
M.van.der.Wouden@amsterdam.nl

Foto's: Rotseiland en Valentijnschool, fotograaf Edwin van Eis (2018 en 2016)